

Ahlak

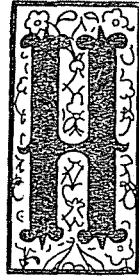
İslâm, ahlâk

Güzelliğinden

ibârettir

VELİ ERTAN

Konya Yüksek İslâm
Enstitüsü Müdürü

HER insanda bir inanma ve ibadet yapma duygusu mevcuttur. Bu his ve fikir kendiliğinden doğmuş, kendine has olan bir keyfiyettir. İnsanlarda fitri olan bu düşünce ve duygu zaman zaman vahye mazhar olan Peygamberler tarafından Allah'ın kullarına tebliğ olunmuştur.

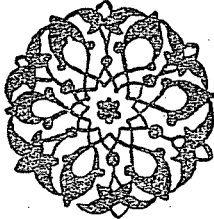
Nasıl her düşünce tam manasiyle doğru değilse her itikad da doğru değildir. Nitekim dinler tarihinde akla uymayan birçok batıl sözlerin din namında beşeriyeti dalâlete, zulmete, cehalete ve sefaletle sürüklediğini, beşeriyeti şaşırtdığını, cemiyetin nizam ve intizamını ihlâl ettiğini ve bu suretle ahlâk buhranına yol açtığını görmekteyiz. İşte bu hal İslâm dîninin zuhuruna kadar devam etmiş ve bugün de yeniden Dünya üzerinde aynı hal devam etmeye başlamıştır.

İ SLÂM dini, vahdaniyet akidesinin unutulduğu, batılın hak sayıldığı bir zamanda nûrunu etrafa saçmıştır.

Semavi dinlerin sonucusu olan İslâm Dininin insanlara tâlim etmiş olduğu hükümlerin hepsini üç kısımda toplamak mümkündür. Birincisi itikad olup Allah'ın varlığına, birliğine, şeriki ve naziri olmadığına, kemal sıfatlarıyla muttasıf ve noksan sıfatlardan münezzeh bulunduğu, Hazret-i Muhammed (S.A.V.) onun kulu ve rasûlü olduğuna inanmak ve tasdik etmektedir. İkincisi amelî hükümlerdir. Üçüncüsü ise ahlâktır. Terbiye tehzib ve vicdana ait esaslardır.

Ahlâk, hulkûn cemidir. İnsanlara iyilik etmek, fenalıktan kaçınmak için takibedilmesi icabeden kaideleri öğretir. Ahlâk âlimleri ahlâk ilminin kuralları ve meseleleri üzerinde durmuşlardır. Bu sahada nazarî ve amelî olmak üzere birçok ahlâkî eserler meydana getirmişlerdir.

A HLÂK, insan hayatını düzenler. İç huzuruna, rahata kavuşturur. Tavır ve hareketlerini terbiye eder ve vicdanınca muvazeneyi sağlar.

İstiklâl marşı şairi Mehmet Âkif, Sa-fahat'ının beşinci kitabı olan Hatıralar'ın-da :

**Biz ki yazmıştık şuu'nun en büyük
ummanını;**

**Çiğnemıştik yükselen emvağ bi
pâyânını,**

mısralariyle başhyan manzum eser;

**Çiğnenirsek biz bugün, çiğnenmek
istikhakımız;**

**Çünkü izzet nerde, bir bak, nerededir
ahlakımız**

**Müslümanlık pâk siretten ibaretken,
yazık!**

**Öyle saplandık ki levsiyata; hâlâ
çıkmadık!**

dedikten sonra devamla :

**Zulme tapmak, adli tepmek, hakka hiç
aldırmamak;**

**Kendi asudeyse, dünya yansa baş
kaldırmamak;**

**Ahdi nakzetmek, yalan sözden tehaşi
etmek;**

**Kuvvetin meddâhı olmak, aczi hiç
söyletmemek;**

tarzında devam eden mısraları ahlâkî ve-cibelerin yerine getirilmemesinden dolayı neticenin neye münceş olacağını ne güzel ifade etmiştir.

Kendi ahlâkını islâh edemiyenler baş-kalarını da irşad edemezler. Zira gene Mehmet Âkif :

**Oyuncak sanmayın, ahlâk-ı milli ruh-i
millidir**

**Onun iflası en korkunç ölüm, mevt-i
küllüdür.**

Z AMANIMIZDA ahlâk bir ilim haline gelmiştir. Gayesi insanların yapacağı hayır ve şerri birbirinden ayırır. Güzel iş-leri kötü şeylerden vicdaniyle temyiz ve takdir eder. Bununla beraber herkes ken-disinin fıtrî istidadı nisbetinde çeşitli iyi işler yapabildiği gibi kötü şeyler de işli-yebilir. Bundan dolayı her fiil nefse râci-dir. Binaenaleyh her fiilin mükâfat ve mücazâtı da şüphesiz nefse aittir.

Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflere göre İslâm dininin gayesi hiç şüphesiz gü-zel ahlâktır. Çünkü Resûl-ü Ekrem'e İs-lâm nedir? diye sorulduğunda «İslâm, gü-zel huydur» cevabında bulunmuşlardır.

Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de Kalem suresinin dördüncü âyetinde meâlen : «Şü-p-hesiz (Ya Muhammed) ahlâk güzelliğinin en yüksek mertebesini haizsin.» buyur-muştur. Bu suretle İslâm nazarında ahlâ-kın değer ve önemi belirtilmiştir.

İslâm nazarında ahlâkın bütün mana-siyle ruhu, istikâmet üzere bulunmak ve Allah'a karşı taahhütlerini yerine getir-mektir, sözünde ve işinde hak yolundan ayrılmamaktır. İstikâmetten inhiraf eden-ler vicdanî mes'uliyet içinde kalacakları

gibi kendilerine uhrevî mes'uliyet teret-tüp edeceklerdir.

B U hususta Kur'an-ı Kerimde te'kid edici emirler mevcuttur. Hûd suresinin 112 ci âyetinde meâlen : «Nasıl emrolun-muşsan öylece istikâmette bulun.» buyu-rulmuştur. Binaenaleyh imanı bütün bir insanın sözünde, işinde ve hak ve adalet-ten ayrılmaması, istikâmet üzere bulun-ması lâzımdır.

Kur'an-ı Kerim, ahlâkın esaslarını va-zettiği gibi yüce peygamberimiz de hadis-i şerifleriyle ahlâkî hükümleri açıklamıştır. Bir hadis-i şeriflerinde : «Ben ancak gü-zel ve yüksek ahlâkı tamamlamak için gönderildim.» buyurmuşlardır.

Müslümanlara göre din ile ahlâk ayrı şeyler değildir. Bu iki mefhum birbirinin mütemmimidir. Dünyaya ve âhirete ait vazifelerimizi Kur'an-ı Kerim ve Peygam-berimiz, söz, fiil ve hareketleriyle göster-miştir. Dîni emirlerin ve ahlâkî vazifele-rin kaynağı birdir. Kitap ve sünnettir.

Aklı selime ve mantika hitabeden İs-lâm dîni kısa bir müddet içinde bütün âlemde büyük bir değişiklik husûle getir-miştir.

Ahlâkın bir gayesi olduğu gibi bir de müeyyidesi vardır. O da iman sadakatiyle Allah'tan korkmaktır. Emirlerini yerine ge-tirmek ve nehiyelerinden içtinap etmektir.

İstiklâl marşı şairi Mehmet Âkif'in de-diği gibi :

**Ne irfandır veren ahlâka yükseklik ne
vidodandır**

**Fazilet hissi insanlarda Allah
korkusundandır**

**Yüreklerden çekilmiş farzedilsin havfu
yezdann**

**Ne irfanın kalır tesiri kat'iyyen ne
vidann.**

Başka bir şâir de :

**Hüsni ahlâk ile kâimdir kemâlâtı
beşer**

**Kâbili tehzibdir, her veçhile ahlakımız.
Mustaid kılmuş bizi kesbi kemâli**

**hikmete
Kadr-i insaniyyet-i ilâ eden Hallakımız.**

İslâm dininde ahlâk emirlerinin hemen hepsi iman muktezasıdır. Allah'ın emirle-rine mutavaat ve inkiyaddır. Mahlukuna sefkat ve merhamet göstermektir.

Hikmetin başı Allah korkusudur

Allah'a ulaşmanın yolu da budur.

Ahlâk ilmiyle meşgul olan âlimlerin bazıları ahlâkın değişmeyeceğini ve bazı-ları da terbiye ile tadil ve tebdilinin müm-kün olacağını öne sürmüşler ve bu husus-ta araştırmalarda bulunmuşlardır.

Ahlâk; tabii ve kesbi olmak üzere iki kısımdır. Tabii olan beşerin hilkatinde meknuz bulunan hasletlerdir. Kesbi ahlâk ise terbiye ile tadili, tağyir ve tebdili müm-kün olandır. Bu hususta dinimizde birçok

nakli deliller vardır. Eğer ahlâkın islâhî mümkün olmamış olsaydı Resûlî Zîşân Efendimiz «Ahlâkınızı güzelleştiriniz.», «İlâhî ahlâk ile ahlâklanınız.» buyurmazlardı.

Kur'an-ı Kerimde Ra'd suresinde meâlen :

«Herhangi bir kavm kendini bozmadıkça Allah onlardaki refahı bozmaz, Allah bir kavm için fenalığı dileyince onu red edecek yoktur, onlar için Allah'tan başka hamî de bulunmaz.» buyurulmuştur. Bu hâle giren kavm ve fertlerin ahlâkını islâh etmeleri, kötü şeyler yerine iyi işler yapmak kendi irade ve ihtiyarları dahilindedir.

Hazret-i Ali (R.A.) «Çocuklarınızı bulunduğunuz zamana göre değil, gelecek zamana göre terbiye ediniz. Zira onlar sizin zamanınızdan başka bir zaman için yaratılmışlardır. İşte o zamana lâıyk bir tarzda onları terbiye ve tehzib etmekte kusur etmeyiniz.» buyurmuşlardır. Bu vecize zamanımızda pedagoji problemlerinin başında gelmektedir.

BİR aile çocuğunu dünyaya getirmekle vazifesini yapmış sayılmıyacağı şüphesizdir. Asıl iş onu nefesine (kendisine), ailesine, vatanına ve bütün insanlığa faydalı bir uzuv olarak yetiştirmek ve terbiye etmektir. Çocukların daimâ taklitçiliğe meyyal olduğu hepimizce malûmdur. Babasından, annesinden ve büyük kardeşlerinden gördüklerini hemen yapmağa çalışır. Bu bakımdan anne, baba ve büyük kardeşin sözünü, işini ve hareket tarzını çok iyi ayarlamaları lâzımdır. Bu gibi davranışların çocukların üzerinde nasıl bir tesir icra edeceğini önceden kestirmeli, onların izzet-i nefislerini korumalıdır.

Hükemadan birinin «Beşiği sallıyan el dünyaya hükmeder» sözü bir annenin terbiyedeki rolünü ne güzel tebarüz ettirmiştir.

İnsanın hayatı, çocukluğu ve gençliği sıralarında kendisine yapılan telkinlerin tesiri altındadır. Bu suretle hayatı boyunca içinde ve ruhunda yaşatacağı en güzel şey şüphesiz almış olduğu iyi intibaların bir neticesidir.

Bir annenin ninnisi en önce çocuğun kulağına verilen terbiye duygusudur. Zira çocukların ilk okulu kendi evleridir. İlk mürebbileri de anneleridir. Herşeyi önceden orada öğrenir.

BU duruma göre istikbalde anne olacak kızların maddî ve manevî bakımdan iyi tahsil görmeleri, manevî atmosferden faydalanmaları lâzımdır.

Fahr-i Kâinat Efendimizin «Allah'ım yaradılışımı güzel kıldığın gibi ahlâkımı da güzel kıl.» tarzında Cenab-ı Hakka dua ve niyazda bulunmaları, her Müslümanın da dilinden düşürmediği duası olmalıdır.

Beyitlerle

Sesleniş

EBEDÎ SAHİT :

Allah'ı bilmek için — isteme sihir, hüner
Sâdece madden ile — mânana bir bak yeter.

MÂNA :

Hiç duydun mu içinde — Mevlâna'yı, Yunus'u
Duysunsa anladın mı — Mâna denen hususu?

İMAN İŞİĞİ :

İmân dolu bu sînemde — sönmez bil ki Meş'ale
Nâmert değilim emin ol — âşıkım İstiklâle.

İHTİŞAM :

Bayrağımı yücelten — kanımdaki al renktir
Ay'la Yıldız Rab'bıma — uzatılmış çelenktir.